

Crisi, competitivitat i cohesió social

Joan Tristany

Director general d'AMEC

El factor actual més favorable per a la nostra economia en el context de crisi és l'exportació que, amb un creixement entre el 17 i el 18%, apareix com el motor de la recuperació. Millorar l'exportació requereix una major competitivitat dins i fora l'empresa a fi de millorar les condicions de treball, ja que es comprova que les empreses competitives són les que creen ocupació de més qualitat.

Parlar de 2010 és sens dubte parlar de la recuperació esperada però no aconseguida. De la crisi se n'ha parlat, i molt, moltíssim. No obstant això, aquest espai de reflexió és una tribuna adequada per tornar-hi, tot destacant el que, sovint, són conceptes teòrics que sentim lluny i introduint en l'anàlisi una perspectiva nova: la *cohesió social*.

Existeix unanimitat en el fet que aquesta crisi és radicalment diferent a les anteriors pel seu origen, intensitat i durada. Però també perquè no només ha tingut conseqüències conjunturals, sinó també estructurals. Per això, i per tal de diferenciar-la de les precedents, l'anomeno *la gran crisi*.

Les conseqüències estructurals han estat tan potents que han forçat el canvi de model econòmic, encara que en alguns casos com l'espanyol «guiat i auditat» per les nostres autoritats monetàries i els nostres socis comunitaris. També s'ha produït un canvi en el model industrial del nostre país. Tot i que encara no està molt clar com serà el de les properes dècades, el que si és clar és que serà molt diferent de l'actual. El moment necessita per part de tots –empreses, treballadors i administracions– una atenció especial, primer per a l'anàlisi i després per a l'adaptació als canvis.

Però aquests canvis s'estan produint en un moment en què estem passant de la crisi de les empreses a la crisi de les administracions. Unes administracions que es veuen forçades a dur a terme reformes estructurals i prendre mesures específiques en una situació límit. Hauria estat preferible afrontar aquestes reformes en un escenari més òptim, encara que potser llavors no s'haguessin realitzat.

Si hi ha consens sobre quin ha estat el factor més favorable, potser l'únic, per a la nostra economia el 2010, aquest és l'*exportació*. Sens dubte, les empreses que ja estaven desenvolupant activitat internacional han pogut aprofitar la reactivació de la demanda mundial, però malauradament no ha vingut acompanyada per un comportament coincident de la demanda interna. Les coses milloren, però no al nostre país. I hagués estat pitjor sense l'exportació, que s'ha erigit com a motor de la recuperació, amb un creixement del 17,4% a Espanya i un 18,1% a Catalunya. La contribució del sector exterior espanyol al PIB ha estat de l'1,1% malgrat el gran dèficit energètic.

Aquesta situació ens ha portat alguns ensenyaments, com ara que la gran crisi ha afectat de forma diferent, en intensitat i durada, els països, els sectors i les empreses, i ha generat, està generant i seguirà generant diferències,

que seran més grans com més s'allargui. Com més temps estiguem sotmesos a aquesta situació crítica, més s'obrirà la bretxa entre els més i els menys preparats. Els països, els sectors i fins i tot les empreses més oberts a l'exterior i, per tant, més sotmesos a la competència internacional, se'n surten millor. Com més s'allargui el temps d'exposició a la crisi, més valor relatiu tindrà el factor competitivitat.

S'han refrescat també algunes idees sobre la *competitivitat*, que és un concepte relatiu. No s'és competitiu o no competitiu, sinó més o menys competitiu que un altre. I la competitivitat depèn de molts factors, però els podem ajuntar en dos grups: aquells sobre els quals l'empresa pot actuar i aquells sobre els quals l'empresa no pot actuar.

En aquest darrer sentit, i en termes generals, estem veient que tot i que les empreses comencen a sortir de l'actual situació, encara no es pot cantar victòria, sobretot per la influència dels factors exògens de la competitivitat, dels quals l'Administració n'és el principal agent rector.

Es consolida la idea que estem passant de la crisi de les empreses a la crisi de les administracions, i això és greu per a la competitivitat de les nostres empreses. Si algú encara no ho tenia clar, ara ja no té dubtes: de la situació de crisi de les empreses només se'n surt amb l'esforç, el treball i el canvi en el si de l'empresa. Però també s'ha reforçat la idea que cal una actuació pública que si bé no suma competitivitat, almenys no en resti.

La prioritització i l'eficiència de les inversions públiques en infraestructures, la màxima eficiència en els organismes públics de foment de la competitivitat existents i l'agilitat per adaptar les actuacions públiques, tant legislatives com executives, a les noves situacions de l'entorn, són elements de gran influència en la competitivitat de les empreses.

A escala interna dues activitats destaquen per sobre de les altres, la *internacionalització* i la *innovació*. O bé la innovació i la internacionalització, que vol dir ampliar els àmbits d'actuació i fer les coses millor que els altres.

Ara més que mai, per a les empreses i els sectors del nostre país, aquestes activitats són indissociables. No podem vendre en mercats exteriors on hi ha una concurrència internacional de competidors si no innovem, i si innovem, la nostra millora tindrà un camí de rendibilitat sobretot en els mercats exteriors, almenys a curt i mitjà termini.

De l'exportació a la constitució de filials, i de la innovació en processos a la innovació tecnològica hi ha un

valor comú que és el coneixement i un factor crític que és la seva sistematització. I això és vàlid tant per a l'empresa de menor dimensió com per a la més gran. És important reivindicar la pròpia empresa com a generadora d'aquest *coneixement*, atès que molts cops s'obvia, i es podria arribar a pensar que el coneixement només el generen ens que s'hi dediquen específicament.

Ens trobem en un moment excepcional i qualsevol acció té importància, per això l'Administració ha de ser conscient de la importància de les seves actuacions i la transcendència de les seves no-actuacions, doncs unes i altres es duen a terme, o no, partint de situacions d'avui, però també han de tenir una perspectiva de llarg termini. Del nostre estat del benestar que ha fet córrer tinta, blocs i piulades, no se'n qüestiona massa la finalitat, se'n qüestiona la sostenibilitat, i això vol dir, l'ús i el finançament.

Hem vist que la crisi actual ha generat una situació ben diferent entre unes empreses i altres, i s'ha evidenciat que les exportadores contribueixen al creixement del PIB i a més són les que han patit una menor destrucció d'ocupació i les primeres en generar-ne de nou. L'estudi *Internacionalización, empleo y modernización de la economía española*, realitzat per Analistas Financieros Internacionales el maig de 2010, conclou que les empreses exportadores i internacionalitzades generen més ocupació i de més qualitat que les que no ho estan i, a més, inverteixen més en formació.

Quan analitzem la darrera dècada de l'economia espanyola veiem que per cada deu punts d'obertura addicionals es genera un increment del 4% en l'ocupació. No és difícil extreure de tot plegat que cal potenciar que les empreses exportin, surtin i competeixin a l'exterior, i per a això han de ser més competitives. En conseqüència, el nostre PIB millorarà i es generaran més llocs de treball i de major qualitat.

La cohesió social es garantirà i reforçarà si hi ha moltes empreses que poden oferir ocupació de qualitat i si els treballadors poden aportar aquesta qualitat al sistema, el que fonamentalment vol dir formació i excel·lència. Però, a més, si l'exportació és la contribució més clara i positiva al creixement del PIB, és també el factor clau per mantenir el nostre model d'estat del benestar i per evitar esclatxes en la cohesió social.

A l'Estat hi ha al voltant de 2,5 milions d'empreses i 106.000 són exportadores, però no arriben a 50.000 les que ho fan regularment. Això ens du a pensar que existeix marge per promoure l'augment de la base exportadora i la internacionalització.

Un pas important és la reforma de l'Institut Espanyol de Comerç Exterior (ICEX), que recentment s'ha convertit en entitat pública empresarial amb l'objectiu clar de ser més eficient i disposar d'una major flexibilitat i més instruments per promoure un increment de la base exportadora, una diversificació de les destinacions de les nostres exportacions i un augment de les empreses internacionalitzades. Major efectivitat, major eficiència i millora de la competitivitat.

L'Administració ha de fer una aposta decidida per l'exportació i la internacionalització. Cal una discriminació més positiva dels incentius per a aquestes activitats i cal donar també resposta i suport al fenomen de l'augment d'empreses que, de manera decidida, aposten per iniciar-se en l'exportació. La cohesió social està en perill si no podem superar les actuals taxes d'atur i l'estancament de la nostra economia i, per això, una opció clara és l'aposta valenta de tots per l'exportació. En aquest àmbit, les pimes són els agents clau pel seu especial compromís amb el seu entorn.